

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 23 juni 2016

Ö 2703-14

KLAGANDE

Dödsboet efter Gustaf De Geer

Ombud: Advokat TJ

MOTPART

Lacris Aktiebolag

c/o L

Götavägen 26

182 61 Djursholm

SAKEN

Domvilla

TIDIGARE AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2014-01-21 i mål T 11432-12

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen undanröjer Svea hovrätts dom den 21 januari 2014 i mål T 11432-12 och visar målet åter till hovrätten för fortsatt behandling.

Dok.Id 119285

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Dödsboet efter Gustaf De Geer har yrkat att Högsta domstolen undanröjer hovrättens dom och visar målet åter till hovrätten för fortsatt behandling.

Lacris AB har motsatt sig yrkandet.

SKÄL

Bakgrund

1. Svea hovrätt meddelade den 21 januari 2014 dom i ett mål mellan Lacris AB och dödsboet efter Gustaf De Geer. Tvisten gällde krav på ersättning för arbete med försäljning av dödsboets fastighet X 15 i Kalmar. Lacris gjorde gällande att dess företrädare CL hade fått i uppdrag av dödsboet att hitta en köpare till fastigheten och att bolaget hade rätt till ersättning för det arbete som CL utfört i samband med att en försäljning kom till stånd. Dödsboet bestred att något uppdragsavtal hade träffats och att rätt till provision för försäljningen förelåg.
2. Hovrätten bedömde att dödsboet genom passivitet och realhandlande hade inträtt som part i ett uppdragsavtal med CL. Vidare angavs i hovrättens dom att dödsboet inte hade ifrågasatt att Lacris hade rätt till mäklarprovision om avtal förelåg, men att dödsboet hade invänt att ersättningen i så fall skulle jämkas till noll. Hovrätten, som inte fann skäl att jämka ersättningen, förpliktade dödsboet att betala ersättning till Lacris med som skäliga ansedda 0,5 procent av köpeskillingen, dvs. drygt 2,5 miljoner kr. Vidare ålade hovrätten dödsboet att ersätta viss del av Lacris rättegångskostnader, vilka hovrätten angav att dödsboet hade vitsordat som skäliga i och för sig.

3. Dödsboet har som grund för sin klagan över domvilla anfört att grova rättegångsfel har förekommit i hovrätten, såväl när det gäller prövningen i sak som prövningen av rättegångskostnadsfrågan, och att det därför finns skäl att undanröja domen och återförvisa målet till hovrätten för fortsatt behandling.
4. I sakfrågan har dödsboet gjort gällande att hovrätten underlåtit att pröva ett antal led vid bedömningen av frågan huruvida rätt till mäklarprovision förelåg. De frågor hovrätten inte har gjort någon prövning av är dels vilket innehåll uppdragsavtalet hade, dels huruvida kraven på anvisning av köparen till uppdragsgivaren samt orsakssamband mellan CLs arbete och den överlåtelse som skedde var uppfyllda.
5. I rättegångskostnadsdelen har rättegångsfelet enligt dödsboet bestått i att hovrätten felaktigt angett att dödsboet vitsordat Lacris kostnadsyrkande som skäligt i och för sig. Därmed har hovrätten underlåtit att pröva skäligheten av yrkandet.
6. Lacris har angett som sin inställning att hovrätten inte har begått några rättegångsfel.
7. Hovrätten har yttrat sig. Enligt hovrättens bedömning har det inte förekommit något rättegångsfel under handläggningen av målet.

Bedömning i frågan om talan har prövats i dess helhet

8. En dom ska enligt 59 kap. 1 § första stycket 4 rättegångsbalken undanröjas på grund av domvilla om det i rättegången förekommit något annat grovt rättegångsfel än sådant som avses i bestämmelsens övriga punkter och felet kan antas ha inverkat på målets utgång. Sådant rättegångsfel föreligger när någon för förfarandet normerande processföreskrift har blivit åsidosatt eller felaktigt tillämpad.

9. Det kan inledningsvis konstateras att en stor del av den bevisning som dödsboet åberopade i tingsrätten och hovrätten hade som angivet bevisstema att kraven på anvisning och orsakssamband inte var uppfyllda. Tingsrättens redovisning av parternas talan och domskälen behandlar till övervägande del frågan huruvida avtalsbundenhet hade uppstått. Det kan dock antas hänga samman med tingsrättens bedömning att så inte var fallet. Tingsrätten saknade därmed anledning att närmare pröva om dödsboet inom ramen för påstått uppdrag var skyldigt att utge yrkad provision till CL.

10. I dödsboets svarsskrivelse till hovrätten berörs frågorna om avtalsinnehåll, anvisning och orsakssamband endast mycket kort. Dödsboet anger dock att det är diskutabelt i vad mån CLs arbete haft relevans för köparens intresse av att förvärva fastigheten och att det, för det fall det anses att avtal ingåtts, är tvistigt vad avtalsinnehållet är (p. 18 och 21 i hovrättens aktbilaga 10). Dödsboet anger även att samma bevisning åberopas som i tingsrätten.

11. Av den ljudinspelning från dödsboets sakframställning i hovrätten som har getts in i Högsta domstolen framgår att tyngdpunkten i presentationen av dödsboets talan ligger på frågan om avtalsbundenhet. Ombudet säger dock i ett tidigt skede av sakframställningen att om man finner att avtalsbundenhet har uppstått får man gå vidare till att bedöma frågor om anvisning och orsakssamband. När ombudet ombeds sammanfatta grunderna för dödsboets bestridande nämns i detta avseende endast att det bestrids att dödsboet har tillgodogjort sig en tjänst så att betalningsskyldighet har uppstått.

12. Av hovrättens dom framgår att hovrätten, efter att domstolen funnit att bindande avtal hade uppkommit, inte uttryckligen berör frågorna om avtalsinnehåll, anvisning och orsakssamband, frågor som det hade ålegat Lacris att åberopa och bevisa. I stället anger hovrätten att dödsboet inte ifrågasatt att Lacris har rätt till mäklarprovision om avtalsbundenhet uppstått och går där efter över till att pröva storleken på den ersättning som ska utgå. Hovrätten har

dock i sitt yttrande över domvilloklagan angett att det ligger i dess bedömning av avtalsbundenheten att kraven på anvisning och orsakssamband var uppfyllda.

13. Dödsboets sätt att utföra talan måste förstås så att dödsboet inte godtog Lacris ståndpunkter i frågorna om avtalsinnehåll, anvisning och orsakssamband. Dessa frågor är i sig skilda från frågan om avtalsbundenhet och de kan i konsekvens med det inte anses ha blivit prövade som en del av den frågan, särskilt som detta inte kommit till uttryck i hovrättens dom (jfr NJA 2015 s. 918). Hovrättens prövning har därmed inte omfattat alla de led som ett bifall till Lacris talan förutsatte och som var tvistiga mellan parterna. Denna underlåtenhet får antas ha inverkat på målets utgång i sak. Därmed finns förutsättningar att bifalla dödsboets yrkande i denna del.

Bedömning i rättegångskostnadsfrågan

14. När det gäller rättegångskostnadsfrågan framgår det av den utredning som lagts fram av dödsboet att Lacris begärde ersättning för arbete i hovrätten med knappa 570 000 kr medan dödsboets motsvarande krav uppgick till dryga 180 000 kr. På Lacris kostnadsräkning har det i marginalen antecknats ”överlåter” och på dödsboets ”vitsordar”. Av en mejlkorrespondens mellan parternas ombud samma dag som domen gavs framgår att båda ombuden var av uppfattningen att Lacris vid huvudförhandlingen vitsordade dödsboets kostnadsräkning medan dödsboet överlämnade skäligheten av Lacris yrkande till rättens bedömning.

15. Det står klart att en förväxling har skett i fråga om parternas inställning i kostnadsfrågan. Av hovrättens dom framgår att någon prövning av skäligheten av Lacris yrkande därmed inte har skett. Mot bakgrund av detta har grovt rättegångsfel förekommit som kan antas ha inverkat på målets utgång i frågan om rättegångskostnader. Denna fråga kommer emellertid under alla

förhållanden att behöva bli föremål för ny prövning i hovrätten med hänsyn till Högsta domstolens ställningstagande att dödsboets talan inte har prövats i dess helhet (se p. 13).

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer,
Ann-Christine Lindeblad (referent), Kerstin Calissendorff, Martin Borgeke
och Stefan Johansson
Föredragande justitiesekreterare: Riikka Liljenfeldt